

YUQORI SINIF O‘QUVCHILARIDA MEDIASAVODXONLIK KO‘NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH

Termiz davlat Pedagogika instituti
Pedagogika nazariyasi va tarixi
1-kurs magistranti
Usanova Mahfuza Karamat qizi

Annotatsiya. O‘rta maktab o‘quvchilarida media savodxonligi ko‘nikmalarini rivojlantirish ularni ommaviy axborot vositalari muhim rol o‘ynaydigan zamonaviy dunyoda yashashga tayyorlash uchun juda muhimdir. Ushbu maqolada o‘rta maktab o‘quvchilarida media savodxonligini shakllantirishning asosiy yondashuvlari va usullari muhokama qilinadi. Turli xil ta‘lim strategiyalari va dasturlarining samaradorligini o‘rganish natijalari tahlil qilinadi. Media ta‘limni maktab o‘quv dasturlariga integratsiya qilish muammolari va imkoniyatlari muhokama qilinadi. Maktab ta‘limi tizimiga media savodxonligini joriy etishning eng istiqbolli usullari to‘g‘risida xulosalar chiqariladi.

Kalit so‘zlar: media savodxonligi, media ta‘limi, o‘rta maktab o‘quvchilari, ta‘lim strategiyalari

Аннотация. Развитие навыков медиаграмотности у старшеклассников имеет решающее значение для подготовки их к жизни в современном мире, где средства массовой информации играют важную роль. В данной статье будут рассмотрены основные подходы и методы формирования медиаграмотности у старшеклассников. Анализируются результаты исследований эффективности различных образовательных стратегий и программ. Обсуждаются проблемы и возможности интеграции медиаобразования в школьные программы. Делаются выводы о наиболее перспективных методах внедрения медиаграмотности в систему школьного образования.

Ключевые слова: медиаграмотность, медиаобразование, старшеклассники, образовательные стратегии

Abstract. Developing media literacy skills in high school students is crucial to preparing them to live in the modern world where media plays an important role. This article discusses the basic approaches and methods of shaping media literacy in high school students. The results of the study of the effectiveness of various educational strategies and programs are analyzed. Problems and opportunities for integrating Media education into school curricula are discussed. Conclusions are drawn about the most promising ways to introduce media literacy into the school education system.

Keywords: media literacy, media Education, High School students, education strategies

KIRISH

Ushbu ishning maqsadi oʻrta maktab oʻquvchilarida media savodxonligi koʻnikmalarini shakllantirishning asosiy strategiyalari va yondashuvlarini tahlil qilishdir.

Mavzuning dolzarbligi zamonaviy jamiyat hayotida ommaviy axborot vositalarining tobora ortib borayotgan roli va yoshlarni media-kontentni malakali isteʼmol qilishga tayyorlash zarurati bilan belgilanadi [1]. Maktabda media savodxonligi asoslarini oʻrgatish taʼlim tizimining muhim elementi sifatida qaraladi [2]. Biroq, Oʻzbekistonda maktab oʻquv dasturiga media taʼlimini joriy etish masalalari hali yetarlicha ishlab chiqilmagan.

USULLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Maktab taʼlimi sohasidagi media savodxonligi muammolari boʻyicha mahalliy va xorijiy nashrlarning tahlili oʻtkazildi. Bir qancha olimlarining media taʼlimini maktab dasturiga integratsiyalashuviga bagʻishlangan ishlari koʻrib chiqildi [3,4].

Oʻrta maktab oʻquvchilarining media savodxonligini oʻqitishda aniq strategiyalar va uslubiy yondashuvlarning samaradorligini tahlil qilishga alohida eʼtibor beriladi. Oʻzbekistonning bir qator maktablarida media savodxonligi boʻyicha taʼlim dasturlarini eksperimental joriy etish natijalari koʻrib chiqildi.

Oʻzbek tadqiqotchilarining mahalliy oʻziga xosliklarni hisobga olgan holda milliy maktab taʼlimi tizimiga media taʼlimini joriy etish modelini ishlab chiqishga bagʻishlangan ishlariga alohida eʼtibor qaratildi [5, 6]. Turli yosh guruhlari uchun media savodxonligi boʻyicha asosiy va elektiv oʻquv kurslarini tashkil etish boʻyicha takliflar koʻrib chiqildi [7]. Oʻzbekistonning ayrim maktablarida gumanitar fanlarni

o‘qitishda media ta’lim elementlarini integratsiyalashuvining mavjud tajribasi tahlil qilindi [8].

NATIJALAR

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, media savodxonligi bo‘yicha maxsus ta’lim dasturlarini amalga oshirish o‘rta maktab o‘quvchilarining media kompetensiyasi darajasiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi [1].

Toshkent va Samarqanddagi o‘rta maktablar negizida o‘tkazilgan eksperiment davomida media ta’limi kursidan so‘ng media savodxonligi yuqori bo‘lgan o‘quvchilar ulushi 26 foizdan 63 foizga oshgani aniqlandi [2].

Eksperimental sinf o‘quvchilari tomonidan yaratilgan media mahsulotlarini sifatli tahlil qilish ommaviy axborot vositalarini baholashda tanqidiy yondashuvni va nazorat guruhiga nisbatan manipulyativ media texnikasini yaxshiroq tushunishni ko‘rsatdi [3].

O‘rta maktab o‘quvchilarining tanqidiy fikrlash va tahliliy qobiliyatlarini rivojlantirishga media ta’limining ta’sirini baholashga alohida e’tibor qaratildi. Sinov natijalariga ko‘ra, eksperimental sinflarda media-matnlarning tanqidiy tahlil darajasi 23% ga oshdi, nazorat guruhida esa o‘shish 5% ni tashkil etdi [4].

Insholarni sifatli tahlil qilish, shuningdek, media ta’limi kursidan o‘tgan talabalarning analitik ko‘nikmalari va media savodxonligining kengayishini ko‘rsatdi [5]. Ular media-matnlarni chuqur tahlil qilish, tomoshabinlarga ta’sir qilishning turli vositalarini aniqlash qobiliyatini namoyish etdilar.

TAHLIL

Topilmalar shuni ko‘rsatadiki, turli fanlarni o‘rganishda media savodxonligi elementlarini o‘z ichiga olgan maktab o‘quvchilarining media ta’limiga integratsiyalashgan yondashuv eng samarali hisoblanadi [1].

Shu bilan birga, media savodxonligi asoslari bo‘yicha mustaqil o‘quv kurslarini tashkil etish, shuningdek, o‘rta maktab o‘quvchilarida tanqidiy fikrlash va media matnlarini tahlil qilish ko‘nikmalarini shakllantirish samaradorligini ko‘rsatdi [2].

Bir qator tadqiqotchilar yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda maktab o‘quvchilarining media-kompetensiyasini kompleks rivojlantirish uchun ikkala yondashuvni birlashtirishni taklif qilmoqdalar [3].

Eksperiment davomida olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, maqsadli va tizimli media ta’limi o‘rta maktab o‘quvchilarining tanqidiy tafakkurini rivojlantirishga

yordam beradi, ularning media sohasidagi tahliliy va ijodiy qobiliyatlarini kengaytiradi [4].

Uzoq muddatli ta'sirga erishish uchun media savodxonligi asoslarini maktab ta'limining umumiy tarkibiga kiritish, shuningdek, media ta'limi bo'yicha fakultativ kurslar va darsdan tashqari tadbirlarni tashkil etish kerak.

Maktab o'quv dasturiga media savodxonligini joriy etishning integratsiyalashgan yondashuvi samarali, ammo yuqori darajadagi media kompetensiyasini shakllantirish uchun yetarli emas [5].

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, media savodxonligi asoslari bo'yicha individual o'quv kurslarini amalga oshirish o'rta maktab o'quvchilarining analitik va ijodiy media qobiliyatlarini sezilarli darajada kengaytiradi [6]. Bu ommaviy axborot vositalari bilan ishlash bo'yicha amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga ko'proq vaqt ajratish imkoniyati bilan bog'liq.

Shunday qilib, ikkita yondashuvning kombinatsiyasi maqbul ko'rinadi - media savodxonligi elementlarini an'anaviy fanlarga integratsiya qilish va ommaviy axborot vositalarini chuqur o'rganish uchun maxsus o'quv kurslarini joriy etish muhimdir [7]. Bu ommaviy axborot vositalarining asoslarini ommaviy ravishda qamrab oladi va media bilimlarning rivojlangan darajada rivojlanishiga ko'proq e'tibor beradi.

Ta'limning turli darajalarida ta'lim maqsadlarini hisobga olgan holda integratsiyalashgan va ixtisoslashtirilgan yondashuvlarning optimal nisbatlarini aniqlash uchun ko'proq tadqiqotlar talab etiladi.

MUHOKAMA

Olingan natijalar an'anaviy fanlar - adabiyot, tarix, ijtimoiy fanlarni o'qitishda media ta'limini o'z ichiga olgan integratsiyalashgan yondashuvning yuqori samaradorligini ko'rsatadi [1]. Darslardagi media-matnlarni tahlil qilish o'quv materiallarini chuqurroq o'zlashtirishga, tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi.

Shu bilan birga, media savodxonligi asoslari bo'yicha mustaqil o'quv kurslarini amalga oshirish o'rta maktab o'quvchilarining media kompetensiyasini kompleks rivojlantirish uchun ham muhimdir [2]. Optimal yondashuv-bu tanlangan maxsus fanlarni o'qitish bilan birlashtirilgan media formatining kombinatsiyasidir.

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, turli xil ta‘lim texnologiyalarini - munozaralarni, media mahsulotlarini yaratish bo‘yicha amaliy mashg‘ulotlarni, aniq misollarni tahlil qilishni birlashtirgan o‘quv modeli eng samarali ekanligini ko‘rsatdi [3].

Keyingi tadqiqotlar media-savodxonlik dasturlarini amalga oshirishning uzoq muddatli natijalarini o‘rganish va yosh dinamikasini hisobga olgan holda maktabda uzoq muddatli, tizimli media ta‘lim modelini ishlab chiqish uchun zarurdir.

Media savodxonligini an‘anaviy fanlarga integratsiya qilish asosiy dastur doirasida media tahlil asoslarini qamrab olishga imkon beradi. Biroq, bu amaliy media ko‘nikmalariga kamroq e‘tibor beradi [2].

Mustaqil o‘quv kurslari media texnologiyalarini chuqur o‘rganish imkoniyatini beradi, ammo auditoriyani qamrab olish ko‘pincha cheklangan. Bundan tashqari, boshqa fanlar bilan aloqaning yo‘qligi ta‘lim ta‘sirini kamaytiradi [7].

Shunday qilib, optimal yechim gibridd yondashuv bo‘lib, media ta‘limni o‘quv jarayoniga integratsiya qilish va shu bilan birga media savodxonligini butun o‘quv yillari davomida alohida uzluksiz kurs sifatida birinchi o‘ringa qo‘yish imkonini beradi [8]. Bu ikkala strategiyani birlashtirishga imkon beradi.

XULOSA

Shunday qilib, o‘tkazilgan tahlil shuni ko‘rsatadiki, maktab o‘quv tizimiga media ta‘limini joriy etish muhim strategik vazifadir. Media savodxonligi matematika yoki ona tili kabi fanlar bilan bir qatorda umumiy ta‘limning asosiy yo‘nalishi sifatida qaralishi kerak.

Media savodxonligi asoslarini an‘anaviy fanlarga integratsiyalashni va ommaviy axborot vositalarini chuqur o‘rganish uchun mustaqil o‘quv kurslarini yaratishni birlashtirgan eng samarali kompleks yondashuv.

Media ta‘lim dasturlarini boshlang‘ich sinflardan boshlash tavsiya etiladi, ular o‘ziga ulg‘aygan sayin ularni asta-sekin murakkablashtiradi va kengaytiradi. Bu ta‘limning uzluksizligini va maksimal ta‘lim ta‘sirini ta‘minlaydi.

REFERENCES

1. Abduqadirov A. A. Media savodxonligi shaxsning media madaniyatini shakllantirish omili sifatida // Pedagogika. 2018. No 5. 14-18-betlar.
2. Ahmedova L. U. o‘rta maktab o‘quvchilarining media ta‘limining integratsiyalashgan modeli // O‘rta maxsus ta‘lim. 2021. No 8. 13-17-betlar.

3. Ibragimov I. F. Zamonaviy maktabda o'quvchilarning media kompetentsiyasini rivojlantirish strategiyalari // Zamonaviy ta'lim muammolari. 2022. No 1. 34-40-betlar.
4. Madaminov N. M. O'rta maktab o'quvchilari uchun "media savodxonligi asoslari" fakultativ kursi // O'zbekiston o'qituvchisi. 2020. No 3. 12-18-betlar.
5. Муратов С.М. Методические рекомендации по медиаобразованию школьников. Ташкент: Наука, 2017. 152 с.
6. Рахимов А.А., Султанов Б.К. Медиаобразование в школе: реалии и перспективы развития // Педагогика. 2015. No 1. С. 28-32.
7. Хасанова М.Р. Обучение основам медиаграмотности: практикум. Ташкент: Ўқитувчи, 2021. 240 с.
8. Шермухамедова Н.А. Формирование медиакомпетентности у учащихся общеобразовательных школ. Ташкент: Fan va texnologiya, 2019. 108 с.

Research Science and
Innovation House